

BJØRN IVAR RYEN

Bjørn Ivar Ryen er født 1944. Han er adjunkt fra Norges Idrettshøgskole 1971. Bjørn Ivar Ryen arbeidet ved Tynset Gymnas 1972-1981 og han var bonde i Vingelen 1973-2003 og kirkeverge i Tolga 2001-2007. Han er nå pensjonist.

SANG- OG MUSIKKLIVET I VINGELEN PÅ 1950-TALLET

Sang- og musikklivet i Vingelen sto sterkt på 1900-tallet og fikk en ny giv etter andre verdenskrig. Bygda har ca 500 innbyggere, og ut fra dette var aktiviteten på 1950-tallet imponerende.

TEKST: BJØRN IVAR RYEN

Krigen 1940-1945 skapte ei sterk nasjonalfølelse i Norge. Det var mye å ta fatt i av praktiske oppgaver for å bygge opp att samfunnet i etterkrigstida. Samtidig betydde det mye å styrke den nasjonale identiteten, blant annet gjennom sang og musikk, idrett og ungdomslagsbevegelse.

Et eksempel på den store aktiviteten er Sangens og musikkens dag i Tolga i 1952. Det var et felles arrangement for kommunen der det deltok ca 140 sangere fordelt på 5 kor: Tolga Mannskor, Tolga Damekor, Tolga

Arbeiderkor, Vingelen Mannskor og Vingelen Damekor. I tillegg deltok Tolga Janitsjar og Vingelen Musikkforening. Det var arrangementer i Vingelen og på Tolga. Fra årsmøteprotokollen for 1952 for Vingelen Mannskor heter det: «Ein kan trygt seia at songens og musikkens dag fekk ein verdig tilskiping og både songarar og det store publikum var vel tilfreds med dagens prestasjoner».

Vingelen Mannskor

var en viktig del av sangmiljøet i

bygda og vart stifta i 1925. Som ellers i ei lita bygd gikk aktiviteten i svingninger, der en ofte var avhengig av ildsjeler. Ottar Normo var f.eks. dirigent for koret fra 1941 til 1960. Koret var aktivt også under krigen og sang «Ja vi elsker» på festen 17.mai 1945 så tårene rant blant publikum. Koret fikk en glansperiode på 1950-tallet, men samtidig var det store svingninger i interessa også da, og på årsmøtet i 1953 vart det enighet om at: «Mannskoret innstiller sin virksomhet inntil videre, og det velges en

Vingelen mannskor 17. mai 1955. Fana vart innvidd denne dagen. Huset i bakgrunnen er gamle Fjellheim, der kora, leikarringen og musikkforeninga hadde sine øvinger. Foto: Jon Aaseng.

tillitsmann for lagets arkiv og eien-
deler.» I årsmeldinga for 1952 kom-
mer det fram at frammøtet på øvin-
gene har vært svært variabelt og «når
ein ser tilbake på sesongen som har
gått, er det med blanda mismot.»

Koret starta opp igjen i 1955 og
det var i alt 40 sangere som var akti-
ve og deltok på stevnet i Østerdalen
Sangerforbund i Løten. Koret fikk ros
for sangen sin og avisa Østerdølen
skriver fra kirkekonsernten: «*Vingelen
mannskor under Ottar Normos gode
ledelse sang Peterson-Bergers vakre
«Hymne» meget bra, meget godt
foredrag.»*

Noen av mannskormedlemmene
hadde i mange år danna en sekstett
og senere en kvartett som var svært
populær. Sekstetten besto av Johan J.
Nygård, Sigurd Vingelsgaard, Harald
Storhaug, Jon Nygård jun., Georg
Persjordet og Torbjørn Storhaug. De
opptrådte både på konserter sammen
med mannskoret og på egen hånd.

I 1959 var det sangerstevne i Elve-
rum og i møteboka for mannskoret
er det ei livaktig skildring av reisa
nedover, som starta tidlig på lør-
dagsmorgenen med motorvogna fra
Tolga. Her viste det seg at fana til ko-
ret ikke var med, og drosjesjåfør Ole
Nordistuen vart sendt oppi Vingelen

for å hente den og et medlem som
hadde forsovet seg. Imens fortsatte
motorvogna til Tynset, og spenninga
var stor, men ingen Nordistuen var å
se på Tynset. Formannen i koret over-
talte konduktøren til å vente noen
minutter og der kom Nordistuen og
«syvsoveren» med fana, til stor jubel
fra kormedlemmene. En overbevisen-
de serviceinnstilling fra NSB som nok
ikke hadde skjedd i dag!

Konserten i Elverum gikk bra, og
Østerdølen skrev: «*Vingelen Manns-
kor, dirigent Ottar Normo, hadde to
nydelige sanger med Bodvar Heggens
«Djupsjøkveld» og Sparre Olsens
«Haustvisa». Det er farlige ting dette,
men det viste altså at Vingelen er
mann for å ta fatt på store oppgaver.
Vel blåst!»*

I 1959 avslutta koret året med
konsert og fest på Glåmos 5. desem-
ber. Til dans spilte Graftås kvartett,
og «tidlig på morgenkvisten fant med-
lemmene i Vingelen mannskor sine
respektive senger og sovnet inn enda
noen sangerminner rikere», skriver
referenten i møteboka.

Vingelen Damekor

Med inspirasjon fra mannskoret og
den optimistiske bølgen etter krigen,
var det medlemmer i Vingelen Sani-
tetsforening med Marit Rønning i

*Kvartett fra Vingelen mannskor bestående av fra v: Jon Aaseng, Kjartan Moen, Halvor
H. Jordet og Jostein Røe. Foto: Jon Aaseng.*

Vingelen damekor på 1950-tallet. Foto: Vingelen kirke-og skolemuseum.

spissen som ivret for å stifte et damekor.

Dette vart starta i 1948 og fikk god oppslutning med i snitt ca 30 medlemmer. Debuten skjedde med aftenunderholdning i Fjellheim i mai 1950 og med god kritikk i lokal-prensa.

Koret hadde øvelser i Fjellheim, der det var vedfyring. De hadde gratis husleie, men måtte holde veden sjøl. Damene visste råd, og i 1955 dro de til skogs i Langseterlia og hogde bjørk for å ha ved til vinterens øvinger. Framkomstmiddelet til øvingene

var ski og spark. Gunvor Trøan var dirigent i koret fra 1948 til det ble nedlagt i 1966. Hun tok skia fatt til øvingene med felekassa på ryggen. Koret hadde mange opptredener utover i 1950-åra, stort sett rundt omkring i Nord-Østerdalen.

I 1958 vart Nord-Østerdal Damekorforbund stifta med stevne på Tynset, der Vingelen Damekor deltok, og fikk ros for sangen sin.

Vingelen arrangerte stevnet til damekorforbundet i 1962 der ca 200 sangere deltok.

Gunvor Trøan dirigerte Vingelen damekor fra 1948 til 1966.

Foto: Vingelen kirke-og skolemuseum.

Vingelen Leikarring

Ungdomslaget Nybrot starta opp igjen med stor aktivitet etter krigen. Det var ungdomsmøter, med fast innslag av leik og turdanser, annakvar søndagskveld i vinterhalvåret. I 1937 hadde Nybrot fått til en ring som var på landsstevnet til Noregs Ungdomslag på Fagernes og dansa "turpols" (rørspols med noen turer).

Dette gjorde lykke! Instruktører var Berit Vang og Gunvor Trøan.

Da Østerdal Ungdomslag skulle ha sitt årlige stevne i 1955 på Kvikne,

*Vingelen leikarring på stevnet i Norges ungdomslag på Tynset i 1957. Marius Nytrøen (til v), Gunvor Trøan (i midten foran) og Jostein Nytrøen (til h) spilte.
Foto: Vingelen kirke- og skolemuseum.*

kom Jon Aaseng med forslag om å få til en "polsring" igjen. Dette innslaget var populært, og da Noregs Ungdomslag skulle ha landsstevnet sitt i Stavanger året etter, ivra Jon for at ringen skulle reise dit også. Jon hadde gått leiklærarkurs og var aktiv i lokallaga i fylkeslaget.

Ettersom mange av medlemmene i ringen var korsangere, vart det også fremkasta en ide om å øve inn et par folkeviseleiker med flerstemt sang.

Dette ble en stor suksess og lei-

karringen opptådte på mange arrangementer i åra som fulgte, både i nabobygdene, men også på turer til Trøndelag, Elverum, Hamar, og på jubileumsutstillinga på Ekeberg i 1959. Høydepunktet var nok en opptrreden i Universitetets Aula i Oslo, sammen med Egil Storbekken, Nord-Østerdal Spelemannslag og polsdansere fra Røros i februar 1961. Den flerstemte sangen vart kjennemerket til Leikarringen fra Vingelen, der opp til 12 par deltok.

Vingelen Musikkforening

vart stifta så tidlig som i 1904, men interessa var svingende på 1920- og 30-tallet. Etter krigen vart det en ny giv, og foreninga klarte å skaffe nye instrument og uniformsluer allerede i 1949. Marius og Jostein Nytrøen skifta på som dirigenter på 1950-tallet. Spilling 17. mai var nok av høydepunkta i disse åra. 50-års-jubileet 1954 vart markert med jubileumsmiddag og festkonsert i Fjellheim og korpset hadde da 23 medlemmer.

Året etter gjesta de Funäsdalen under midtsommerfeiringa 23. juni der de fikk god omtale: «Med ett flaggspel kunde den gästande hornorkestern från Vingeln i Norge göra sin marsch genom byn, med en stor skara efterföljare som fröjdas åt arrangemangen i fornminneparken.» På slutten av 1950-tallet er interessa nedadgående og det er diskusjoner om sammenslåing av Hodalen, Tolga og Vingelen til et stort 60-manns-orkester, men dette vart aldri realisert. Rundt 1960 fikk musikkforeninga nye yngre medlemmer og en ny giv.

Vingelen Musikklag

vart stifta 1925 etter initiativ av Einar Kvernmo, med brødrene Jon, Olaf og Asbjørn Kvernmo, Marius Nytrøen,

*Vingelen musikkforening på 50-årsjubileet i 1954.
Foto: Vingelen kirke-og skolemuseum.*

Magne Røe, Ola Hilmarsen (piano), Amund Nygaard (cello) m.fl. Besetninga var noe varierende men vanligst var fele, cello, kontrabass, klarinett, kornett og piano/trøorgel. Musikklaget opptredte på tilstelninger i bygda og noen av medlemmene spilte også til dans. Marius Nytrøen var leder i Musikklaget i svært mange år, han tok over etter at Einar Kvernmo fall bort i 1927.

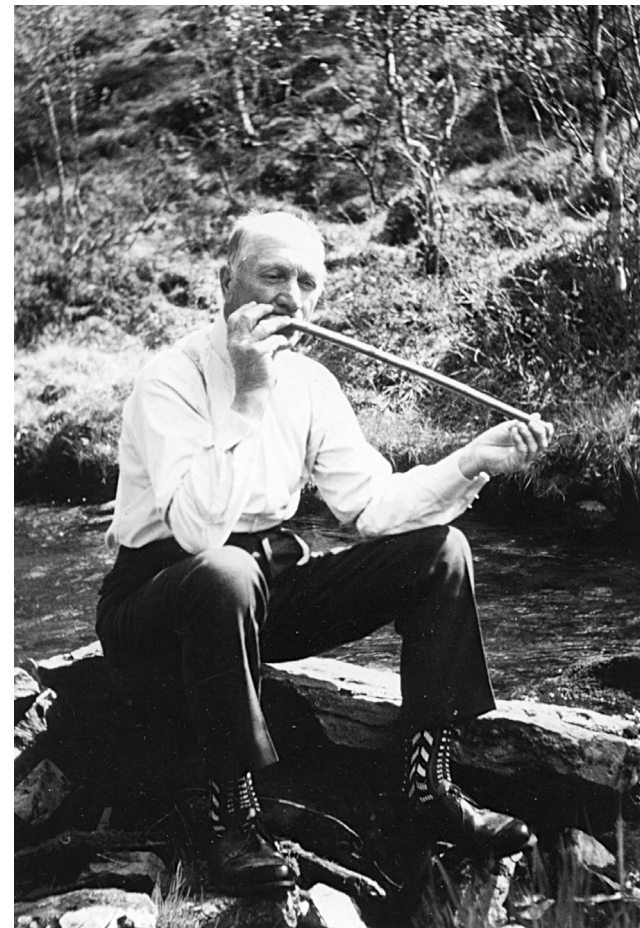
På 1950-tallet var det en stor opptreden på hundreårsjubileet for setermeieriet i Rausjødalen, med Egil Storbekken som dirigent. Her deltok flere musikere fra distriktet. Storbekken

starta på denne tida Nord-Østerdal Orkesterlag, der noen av medlemmene fra Vingelen Musikklag var med. Dette ble en forløper til Nord-Østerdal Symfoniorkester.

Aktiviteten til musikklaget vart mindre, men det var litt spilling fram til 1970-tallet.

Marius og Jostein Nytrøen

var med og prega musikklivet i Vingelen og Nord-Østerdalen i svært mange år. Marius Nytrøen (1896-1993) kom fra den musikalske Nytrøen-familien og begynte å spille fele i 9-års alderen. Seljefløyte eller

Marius Nytrøen, virtuos på istervipipe (seljefløyte). Foto: Jon Aaseng.

istervipipe laga han som gjetergutt fra omtrent samme alder.

Marius utvikla spillet på seljefløyta med en spesiell og personlig stil, på samme måte som med felespillet der han var kjent for sin gode teknikk. Det vart gjort opptak i NRK med Marius allerede før krigen, og Marius Nytrøen og Eivind Groven vart rekna

som de fremste på seljefløyte i Norge. Det er mange opptak med Marius i NRK, der eldre lesere vil huske «Folkemusikkhalvtimen» under ledelse av Rolf Myklebust fra 1952.

Marius leda i en årrekke Vingelen Musikklag og spilte der mye klassisk musikk. Han spilte også mye til dans, alene eller sammen med andre spillere fra bygda, og på brylluper gjennom et langt liv. Spensten i buestrøket og tempoet var karakteristisk for spillet hans. Det finnes ca 600 nedtegninger i noter etter Marius, og flere hundre av disse er det Marius som har komponert, både slåtter, sanger og tonesetting til dikt.

Jostein Nytrøen (1930-2008) tok opp arven etter far sin, Marius, og vart tidlig en virtuos på fele. Samtidig begynte Jostein som 19-åring – i 1949 – å dirigere.

På 1950-tallet dirigerte han Tolga Janitsjar og Tynset Janitsjar, og var med i Nord-Østerdal Orkesterlag. Jostein spilte til dans på 1950-tallet ofte med trekkspill og gitar i tillegg. Det var swing, foxtrot og tango i tillegg til de tradisjonelle dansene, pols, vals, reinlender og galopp. Jostein spilte mye sammen med faren Marius og Gunvor Trøan, og da Vingelen leikarring starta opp igjen i 1955, sto de for musikken i mange år framover.

Jostein gikk senere et år på Musikkonservatoriet i Oslo, og hadde nok et ønske om å bli profesjonell musiker. Han valgte likevel å ta over farsgården og har gjennom sitt musikalske virke betydd mye for musikklivet i Vingelen og Nord-Østerdalen. Jostein er hedret med en statue ved Vingelen kirke- og skolemuseum (2014) og Marius vil få sin statue med avduking høsten 2015.

Kilder:

- Bygdebok for Vingelen, bind 2 (2013)
- Møtebøker for Vingelen mannskor 1946-1960
- Silje Hegg: Prosjektoppgave: Marius, Jostein & Seljefløyta (1997)
- Østerdølen: Avisutklipp fra 17. februar 1951: Musikermiljøet Kverndalsgrenda i Vingelen.
- Østerdølen: Avisutklipp 13. juni 1955.
- Østerdølen: Avisutklipp 15. juni 1959.

Det var ikke bare i Vingelen sang og musikklivet blomstret i 50-årene. Her er Alvdal guttemusikkorps i 1955. MINØ.25067.

Strømmen blandet kor, dirigent Toralf Nyberget. Synger ved 100-årsjubileet for Jacob Breda Bull.